

J.V. Foix

Darrer Comunicat

Venia dellevant, capa i caputxa d'or,
amb els llavis pintats d'un vermell
de bandera subversiva, i diamants
pertot, com si ventés mica pels
torrents de Fornells, sola, com sempre,
en camp sol, al brisot de les ales.

Els llibres de L'Escorpí
Poesia

EX-LIBRIS BIBLIOTECA DE CATALUNYA

J. V. Cab.

EDARRIEN COMUNITAT

ELS LLIBRES DE L'ESCORPI

Poesia, 1

J. V. Foix

DARRER COMUNICAT

Edicions 62, Barcelona

J. V. Foix

BARRES COMUNITAT

Coberta de Loni Geest i Tone Hoverstad.

Primera edició: desembre de 1970.

Segona edició: març de 1976.

© J. V. Foix, Barcelona, 1970.

Propietat d'aquesta edició (incloent-hi el disseny de la coberta)
d'Edicions 62 s/a., Provença 278, Barcelona 8.

Impress a Lito-Fisan, Jaume Piquet 7, Barcelona.

Dip. legal: B. 9.367 - 1976.

ISBN: 84-297-0476-0

Del real poètic*

En un missatge adreçat al Congrés dels John Reed Clubs, el destacat poeta francès Aragon, colíder de la secta surrealista, de París, i ara poeta oficial del comunisme soviètic, es refereix als seus cinc anys passats retent *un culte desproporcionat a un món poètic* que ell i els seus amics s'havien forjat. Aquesta declaració, franca i noble, afecta al tema que d'un temps ençà preocupa els poetes responsables. No em sembla gens inoportú de referir-m'hi, tot anotant algunes observacions i remarques que m'ha vagat de fer durant aquests darrers anys.

No dubto gens que hi ha, que hi pot haver, que hi ha d'haver una literatura revolucionària, de la mateixa manera que l'home del bar creu que no poden mancar aperitius de tota marca, grau i ferment als prestatges de la tenda. Comprendc que el romàntic d'avui cregui que el seu deure és servir la revolució, i que s'afanyi o s'esforci a escriure amb indignació de neòfit i amb el pèl esborrifat, llargues estrofes «sonores i vibrants». Dubto però que el poeta disposat lleialment a servir el secretari d'una junta de mantenidors o d'un partit, escrigui gaires versos que passin a la posteritat. *L'Oda a la Pàtria*, de N'Aribau té, per als catalans, una remarcable valor

* Com a pròleg a aquest nou recull de poemes en prosa reproduïm un article de llur autor aparegut ara fa trenta-cinc anys amb el títol *Poesia i Revolució*, al primer número dels «Quaderns de Poesia», 6/1935.

històrica, i fins i tot ha estat patriòticament eficaç; és gairebé segur que com la majoria d'englantines no rumbeja gaire en una antologia poètica. Em costa de comprendre què vol dir «artista revolucionari», des del punt de vista polític o social, o «poeta revolucionari»; sé exactament què vol dir un revolucionari poeta, o metalúrgic o dentista. La revolució la fa hom de colze a colze i sense preguntar quin és l'ofici dels conjurats. Per a un poeta, com a poeta, no hi ha d'altra revolució que la que farà al propi clos.

Quan els més extremosos dels qui, per doctrina o consigna, enfronten llur realisme social amb el realisme poètic, i demanen als poetes d'ésser útils —no gosen dir subordinats— a la causa de la cultura —de llur cultura— no s'adoñen que els converteixen en uns estetes desesperançats, de la qual cosa són acusats per ells mateixos. Estetes d'una estètica oficial, opressiva, artificial i factícia. Els demanen que menteixin. Preparen llur servitud; els permetrien, en recompensa, de besar la mà del qui paga: és el vici més destacat dels miserables.

Jo també crec que no hi ha distinció entre humanitat i literatura, entre el món i l'art, entre l'acció i el pensament; però tot poeta té la seva acció a realitzar, urgent. El seu instint és segur, la seva realitat, total, sobirana. Per tant, antilocal, extrapatriòtica, universal. ¿Quin sentit pot tenir per a un poeta lliurat a l'acció, que per ell és també pensament, una expressió tan estesa avui, tan vulgar, com crítica feixista o crítica bolxevista? ¿Quina relació hi ha entre la poesia immarcessible i els règims mudables? ¿Entre la realitat poètica i la realitat política a Bulgària o a Irlanda?

No és pas cert que hi hagi antítesi entre acció i pensament, en els poetes. Els poetes es realitzen en llur medi propi que no és pas el dels economistes ni el dels polítics. El poeta, generós amb l'home i amb la natura, no és gens responsable si en situar-se davant la realitat suprema apareix, als ulls dels realistes del real vulgar i immediat o del natural fuliginós, com si es plantés, ullprès, davant el mur on, d'una a una, en fila o en escamot, passen les ombres fugisseres.

El poeta, com a poeta, no té d'altra motivació lírica que la pròpia de la poesia. Només compta per a ell la revolució provocada pel procés d'adaptació de l'impuls líric que l'exalta o que l'il·lumina, a la seva època. Una revolució, política o social, forneix als poetes elements inèdits per a fer vàlides les seves escapades. El poeta retroba, per mitjà dels símbols nous, el permanent.

El poeta té els seus deures revolucionaris; la seva revolució, però, és indiferent a la de la majoria. Quan s'esdevé aquesta, el poeta, com a poeta, calla. Si hi vol intervenir com a tal, la poesia se li nega en els mòrbids estanys de la retòrica; però la retòrica és tan adversa a la poesia!

El poeta més aviat s'oposa a la seva època en allò que té d'ordinari i de trivial. Cerca entre les runes i els monuments de tots temps, els principis del misteri. A cada època, i sota els règims més diversos, vetlla el misteri i n'invoca la permanència. Si cal, conrea la màgia i fa ombres xineses a la paret del temps amb els elements que li proposa el real immediat. Cerca la vera realitat, el suprareal, el real integrat.

Per als qui interpreten la poesia com a una activitat de l'esperit, el concepte de què fins ara es valien els crítics per a valorar-la resta modi-

ficat. Aquesta modificació, amb aparences de correcció, és sovint una rectificació, que afecta els uns i els altres dels qui es complauen, amb encert o no, a definir-se com a intèrprets de les anomenades veus obscures o ombrívoles —no pas tenebroses: intel·lectualistes i irracionalistes, idealistes i conceptistes, aristotèlics i agustinians. Gairebé tots ells accepten la poesia com a un mitjà de coneixença. Diríeu que l'exigència del moment és aquesta. Una exigència que no s'adiu potser del tot amb les nostres preferències intel·lectuals ni amb la nostra estètica d'adopció. No fabulem si constatem que en cadascun de nosaltres l'esperit s'hi assaja i que en la creació es multiplica. Totes les èpoques ens són, alhora, presents i allunyades; però la nostra, amb totes les seves contradiccions, avantatges i malastrugances, és indefugible. L'esperit s'hi «realitza», i nosaltres en som els còmplices. Qui l'esquiva o s'hi enllita, esdevé fallaç. D'ací, més d'una vegada, l'engany; puix que el resultat pot ésser un pastitx amb aires d'originalitat, una còpia maldestra o una fúnebre reproducció. Diria hom que l'activitat de l'esperit és sempre una correcció. Cada època i els seus «corregeix» excessos i defectes, sense massa esperança. A través dels segles l'acció de l'esperit, en les seves manifestacions plàstiques o retòriques, és un redreçament constant. Creuríeu que l'original és pertot o enlloc. O bé que el destruïm tantost l'hem descobert, amb les nostres mateixes mans guiades per braços invisibles però responsables.

La poesia té, ara per ara, un fi descaradament únic: ha vençut el seu localisme, la seva llunàtica supersticiosa, el seu rústec floralisme, per a esdevenir una ètica —no pas l'ètica—, una filoso-

fia —no pas la filosofia—, una afirmació independent de la retòrica malencaminada. Fins i tot hi ha qui ha gosat escriure, fa poc, que guanya a la filosofia com a instrument de coneixença. L'ambició de la poesia en aquests anys que intentem d'usdefruitar, és de satisfer-se ella mateixa com a instrument de descoberta, o com a mètode d'investigació. Si, intrínsecament, alguns li atribueixen valors metafísiques, formalment té la seva física.

La teoria de les arts, plàstiques o literàries, com a una pura activitat de l'esperit, és refusada pels racionalistes, pels positivistes i pels humanitaristes, i és refutada pels realistes vulgars. El malentès és inevitable. En la tria ens hi juguem el dot.

La revolució, les revolucions, materials, socials o polítiques, són l'evasió, l'escapada, de molts. La massa s'hi afona i, segons els vents, s'hi anihila; no se'n salven gaires. Però el poeta ha estat sempre un «evadit», un «exiliat», no pas un fugitiu ni un desertor. De la realitat mòbil només o singularment o estrictament, n'heu la màgia, i especula amb el seu o els seus espectres. Davant la presa de Dniepostroi, davant una piràmide o un temple, la reacció del poeta serà sempre còsmica. Tot just compta les turbines, les pedres o les columnes, ja afluixa o claudica. Entre mites el poeta basteix una altra realitat on eternament es muda i s'exilia. Fàbriques, pàtries, personatges, tractors, ruïnes, batalles, pneumàtics, plans econòmics, paisatges, banderes, o sabates abandonades al mig d'un toll, són simples sumands d'una addició que només el poeta sap resoldre.

J. V. FOIX
1 de juny de 1935

DARRER COMUNICAT

A Joan Prats Vallès

A Mercè Ros Soler

...

DARRER COMUNICAT

Venia jo tot sol pel camí vell de Roses. Ja les perdius s'ajocaven, i els pocs conills que els caçadors desesmats han deixat lliures em saltaven, sorpresos, per entre les cames. Mirava les vinyes, els olivars i els pins vells i els novells, i els recs, els córrecs i els torrents, com si fos la darrera vegada. Sentia degotar l'aigua d'una sequiola, la fressa d'un ocell que no encerta la branca, les darreres cigales i els primers grills vesprejants. Sentia, llunyans, el batec sec i ritmat de les barques del bou que tombaven el cap de la Selva, camí del port, el monòton brogit dels motors que empenyen els vehicles per les carreteres perquè l'home arribi a Enlloc aviat, i la fressa del mar que mancava. Mirava com naixien els estels i com alentien els satèl·lits. Vaig arribar allà del moll quan passen les noies amb aires de festa, sense draps ni lligats, com un infant que acaba de venir. Un que conec, del Pòsit —el qui boga amb més delit quan el motor s'enfarritja—, em va donar, sense fer-hi comentari, i amb estranyesa de tots dos, un paper que algú volia que em passés. Diu: *Ja no hi ha mots per a dir que els mots ja no són mots i que tot just si guardem la paraula. Els han passat per la mola dels màrtirs, els han penjat a la forca més alta, els han lapidat*

a les barricades, els han guillotinat al pla de l'alçament, els han assassinat a l'altra cantonada, els han posat sota la roda d'un vehicle, els han estripat com un bou a l'escorxador, n'han donat la sang a beure al feram, n'han polvoritzat els ossos per adobar els erms, els han desvirginat a les redaccions dels diaris, els han vomitat els novellastres i els poetastres, els n'han llevat la pell, l'han assecada i l'han feta tibant per als timbals de guerra. Si dellà la paraula teniu encara un mot per dir, pur com la brisa matinera, clar com l'estel de l'alba, fort com el vi de les terres costeres, net i novell com la sentor de les gleves girades, no proveu pas de dir-ho: us escurçaran la llengua.

ANAVA SOLA I DRETA DALT L'AUTOBÚS

Anava sola i dreta al bell mig d'un autobús, amb els ulls mig tancats i una flor —qui en sap el nom!— a l'esbullada cabellera. L'autobús ha tirat cap amunt, per un carrer ignorat, amb sostremort, que s'enfila tot dret cap a un cim amb clarors de parpella ensonyada. L'hem vista més tard com triava postals i guies de països que no sap ningú on són, ni quan estudiàvem geografia en mapes desolats amb rius sense pollancs, volcans sense foguera, muntanyes sense neu i mars sense temporals. Li hauríem demanat, si ens hagués vist, si li agrada el país on esclaten les flors de l'ultra-son amb sèpals roig-foscant i pètals blau de nit, i tiges frèvoles amb frescors de borra d'olivera. Ha tombat, un cop més, pel camí dels afores, on amaga papers rebregats amb escrits trinitaris, sota lloses antigues, voltades d'atzavares. Ha travessat el pont que porta a la capella, com si anés a missa, però ha passat de llarg. Era, ja tocat migdia, a l'aeròdrom. Venia de llevant, capa i caputxa d'or, amb els llavis pintats d'un vermell de bandera subversiva i diamants pertot, com si ventés mica pels torrents de Fornells, sola, com sempre, en camp sol, al brisot de les ales. L'hem vista, al foscant, a l'estació de França, amb vestit transparent com

l'aigua de les cales quan afluixa el mestral. Pujava en un tren amb tendrors de roba secreta de lli amb brodats i llaçades. No ha fet l'adéu! a ningú. Ni ens ha vist, absent en contrades perdudes, com sempre. El comboi ha sortit amb ella tota sola i els astres.

EN QUIRC DE L'ERMINDA

Ho he vist jo mateix, quan sortíem tots dos de darrere el paravent on llegíem diaris de no sé pas quin segle. En Quirc de l'Erminda tothom el mira i ell no sap per què. Per les places i pels passatges; al tramvia; pels cantons mal cairats dels soterranis; a les tendes on compra mecanismes amb rodetes i esferes de difícil aparellar, estranys filaberquins i fil de ferro; pels passadissos gèlids del club nàutic i per tot on ronden bípedes amb testa de billar, el miren i el remiren, ulls clavats. S'ha tret el barret tou per si hi havia insectes o cap cau malvolgut de serpotes; s'ha palpejat el front, la boca, les orelles, les galtes i el ulls, per si en brollava sang. S'ha remirat calçat i roba, ha temut d'anar nu, polsós i esgarrinxat, amb aires de pallanga. Diu: —*Què em passa?*, al del bar; —*què tinc?*, a l'adroguera, i la veu se li'n va. Amb papers a les mans, on copia els preceptes, ha travessat les vies i les rondes que duen als miralls; s'hi mira, i no s'hi veu; on és la seva imatge? Encén llums i llumassos: els miralls reflecteixen multituds, homes i dones amb nassos de festa, noies bifronts amb els cabells tirats a flor de nuca, recollits i cenyits per una veta estreta. Romàs davant mateix, tampoc no hi era. Amb planys i plors m'ho diu;

jo tampoc no l'hi veig. M'hi miro jo mateix: hi sóc lluny, molt i molt lluny, a la punta d'un llarg passatge que forada els murs, *girat d'esquena*.

NO TEMPTEU EL TEMPTADOR

Avui, a la claror ocellera de l'alba, els dimonis esfèrics que havien rodat i rodolat de nit per les estances de casa, i que, flamarejants, havien plantat banya al Senyal, s'han fos, pudents com els escarabats, al fons de la carbonera. Diria hom que la missió dels diables esfèrics —i jo crec que tots ho són— és de desendreçar i de mantenir el desendreç pertot. No són pas més grossos que una pilota de tennis o una bola de billar; però quan s'aïren i la banya se'ls allarga, tenen potència per a engrossir com una bala de canó del XVII. Els he vists fent flam sota la consola, o quiets i expectants en un angle del dormitori, o, com aquesta nit passada, deixant senyals de llur pell cremadora damunt la taula d'escriure. Un cop han passat i deixat rastre damunt totes les coses, no és pas gens fàcil de trobar res al seu lloc: llibres, llibretes, llapis, estils, gomes d'esborrar, escrits originals o apòcrifs i llurs còpies, han volat aneu a saber on. I, també, els objectes d'ús domèstic, personal i quotidià: vestits, corbates, barrets, botes, plantofes i fins i tot desapareixien els estris d'afaitar. Ja no fa gaire i essent-hi jo present, em van furta, de la màquina d'escriure, el paper regularment fixat i amb escrits gairebé enllestits. Més d'un cop

m'han fugit de les mans versos que guardava d'altri, i llibres nous a mig tallar. Els pas rodoladís del Maligne i dels seus, de nit, desgavella la topografia de qualsevol indret, tancat o lliure, sovint per sempre, i esbarria allò que us cal tenir amb urgència a mà. No tempteu el Temptador. Us llevarà, sense esperança de recobrament, la memòria i us despoblarà l'esperit.

EL CARDENAL RICHELIEU FA GALA PÚBLICA DELS SEUS VICIS PRIVATS

No es van aturar fins que van ésser a la placeta. Vaig pensar i tot si no anaven a la mateixa casa on faig estada. Eren cinc nans —gnoms, petarrells, lilihiputencs, patufets—; vull dir cinc personatges amb la testa, el cos, els braços i el calçat dels caps grossos que acompanyen els gegants quan hi ha processó, però gairebé de l'alçada dels gegants de Solsona, i de carn i ossos com nosaltres. Feia ja una estona que els seguia amb moltes d'intencions: per ex., confirmar que eren persones civils, capaces de saber qui són, on van i què volen; o bé els protagonistes d'una ficció que tenen el compromís de representar com a missioners de Déu, del Papa, dels comtes de Cardona, del veguer de Manresa o de la bruixa de dellà el pont Vell. De fet, vam coincidir al peu de la mateixa escala. Tots cinc es dirigien allà on jo anava i vivia una temporada. Van passar davant meu ordenadament tot fent-se compliments i polideses. A mi, ni em van veure. Però, oh meravella!: en pujar el primer graó observo que caminaven cul enrere, segurs, somrients i feliços. Jo ja veia totes cinc testes amb dificultats per a salvar els replans. No comprenia per què els caps grossos, segurament d'ascendència municipal, no es treien la testa per no

embanyar-se l'un a l'altre; però aviat vaig tornar a la realitat. Eren personatges —herois, senyors, menestrals o quídams—, els quals, combatent com jo, anaven per feina. I, oh doble meravella!: en un tombant d'escala vaig descobrir que també tenien cara a la cara, al davant, com tothom; és a dir, que no la pujaven d'esquena, ni a recules. Tenien ben bé dues cares amples, molsudes, vermelles, i uns ullasos amb màgia. De moment, vaig creure que la cara posterior era una ampla i ben imitativa carota que reproduïa la faç normal, real i legal; doncs no: totes dues cares eren ben musculades i vivents. ¿És que, potser, tot imitant les carotes de la tragèdia grega, l'una reia i l'altra plorava? Tampoc: aclucava els ulls la cara anterior, i la posterior podia ben bé i al mateix temps, obrir-los. ¿Eren, potser, hermafrodites amb cara d'home i de dona simultànies? I ca! Eren dues cares autònomes en una mateixa testa, com si els personatges fossin bianímics sense ésser del tot biformes. Quan van arribar al replà on tots anàvem, van pitjar la porta i, sense trucar abans, van entrar ajupits per a no topar amb el sostre, van avançar, no van parlar ni van demanar res, i van passar a la sala gran. Em va sorprendre que

els meus parents no es belluguessin, ni diguessin res; més aviat van somriure com si entre ells hi hagués connivència. En demanar-los jo si els coneixien, em van dir que no. —*Potser és un registre. Deixa'ls fer, no tinguis por. Aquesta mena de gent sempre saben el que es fan. Molt més que nosaltres, potser; ja veus.* Vam sentir remenament de calaixos, de claus enfundades, de cortines esqueixades, campanades sacrílegues i brises d'alcova mal airejada. Els meus, descendents dels combatents del Bruc, somreien tot amoixant els ullals d'un mamut. Els cinc personatges van reaparèixer, sempre ajupits, carregats aparentment amb un gran retaule embolicat amb gruixudes flassades i fragments de cortinatge, tot lligat amb cordes metàl·liques. Van sortir sense prendre comiat. Diuen, no ho vaig pas veure, si en entrant i en sortint van fer una difícil inclinació de testa; és clar que de dues cares, diuen mes cosines, no saps mai quina t'has de mirar. Una d'elles, l'Agnès, em va dir: —*Mira; tu vés pels brandons, no t'aturis pas enlloc i no esbombis el que acabes de veure, a so de trompetes.* Vaig baixar darrere els cinc protagonistes: parlaven tots cinc a la vegada amb veu prima i re-filadissa d'ocell, com si fóssim en un concurs

de canaricultura. De tornada, vaig demanar a la meva parentela què s'havien endut els reservats caps grossos. —*No res: Una pintura molt antiga, que feia nosa. El nostre besavi Fruitós en va copiar el títol: «LO CARDENAL RICHELIEU FENT GALA PÚBLICA DE SOS VICIS PRIVATS.»*

SI SÓC DALT ELS MORUNYS...

Si sóc dalt els Morunys quan tot, masos i munts i ocells són aurora, i miro la vall i la conca, tot és una mar d'escumes silencioses; si sóc a l'ampla platja quan tot, cases i gent, vespreja, però em giro a mirar el mar, tot és un bosc frondós amb espessor de branques: També quan sóc amb tu, ara ets la nit amb plugim de pòllens i crits mig ofegats per la brossalla —sota un sol de migdia de mar, amb claror de pins i entre aigües llumejants—; ara ets un camp assolat, sota un cel net, amb flors als cims i càntics —a nit ja entrada, a la cambra de dalt, entre coixins llisquívols i el balcó mig obert per a escoltar les veus que només tu i jo copsem.

*ELS CAVALLS DE CAP GROS,
A LA RATLLA DE L'ALTRA MAR*

Ens en vam adonar, de pas i en negatiu, quan hissaven les xarxes al pal mort del «Romeu», una barca de bou amb motors bruts de calç i veles afeblides. Eren sis, eren set? —*eren vuit*, reprèn l'eco— amb ulls de quars i crin llarg i rullat. Surten tots vuit —*són nou*, esmena l'eco— cos contra cos, compactes i pitiat, tot integrant un sol cos robust emmantellat de mica lluminosa. Han galopat, segurs, amb guspireigs metàl·lics, entre aigua i roca, amb brogit de ressaca amoixada pel vent. Han passat, dret, pel golf de Tabellera, guardat per un lleó amb fredors de zodíac, s'han perdut pels roquerars de Tudela i han aparegut de nou pels aiguabassants del Cap. Llur crinera de pedra amb resplendors de platja ha cenyit l'horitzó. Ja tornàvem, feixucs, amb peixots de mal vendre i el cor ple d'alegrors —perquè el temps ho portava— quan hem vist els nou —*els deu*, murmura l'eco— cavalls pedrencs ajustats a la ratlla de l'altra mar, com una illa nova al portell de llevant. Ens han dit, estranyats, els qui van a l'encesa que, —*...de nit, hi ha onze llums fulgurants, entre gregal i xaloc, que ens fan perdre ardiment. Si apaguem els llums de la barca, tot és més fosc i fred ençà. I enllà, ima-*

ginem dotze viles amb llurs llotges i pòsits en flames. Això poc és terrenal; voldriem saber qui ens espia i escampa arreu cireres bordes de mala astrugància.

EL SINGULAR VIATJANT DE DÉU

M'ha passat més d'un cop que, en arrencant el full del dia, del calendari, per fer vistent el dia que som, ha aparegut un full estrany al bloc, amb lletres d'un alfabet —o d'alfabets— que desconec i arabescs i fullatges de totes colors. De vegades, és un paisatge urbà amb balcons sense barana i finestres obertes que són travessades, de cara al buit, per florasses alades i ocells-espasa de plomatge vermell; de vegades són vistes de mar amb crepuscles allimonnats i olivosos per on naveguen navilis de sarments ressecades i fumalls benolents. ¿Què passarà, doncs, avui? Puix que cada vegada que entre full i full de calendari n'apareix un d'in-sòlit amb imatges que aparenten símbols o simulacres, sé que no arribaré al vespre sense ésser testimoni i fins actor d'una aventura. Avui, ja de bon matí, feia un dia rúfol, de vent fred, amb boires de sal espesses i enfosquidores. No hi havia ningú ni a la ribera, ni als molls, ni embarcació en mar. Talment com a les primeres hores de la matinada d'un dia de festa. No havia pas tocat migdia, quan he vist aturat al cap del moll de la Timba un auto, jo diria ostentosaament vell, amb un singular remolc més aviat matusser, al ras del qual feien grup un home amb barba i cabellera canoses,

una dona i una noieta. M'hi he acostat per saludar-los i excusar el mal temps. L'home, en francès agasconat, m'ha dit que no era pas cap turista ans bé un romeu, un delegat especial de Déu ací; a la terra. —*Estimat senyor meu, sóc un mèdium de Déu, amb facultats precises però sàviament limitades. Escric ço que em dicten del Cel estant, i m'ho imprimeixen a Marsella.* La dona i la donzella se'l miraven amb infinita dolcesa, quan ell me parlava. M'ha acompanyat, condescendent, al peu de l'atrotnat remolc, de l'interior del qual n'ha tret —n'hi havia una pila— un exemplar d'un periòdic de la mida del butlletí d'Acció catalana: «Lumière», i me n'ha donat un exemplar. Hi havia, a primera plana, un editorial doctrinari, i, seguit, articles i comunicats profètics, glosses bíbliques i evangèliques i notícies fresques del Cel amb pronòstics encongadors. N'hi he demanat alguns exemplars més per als qui creuen i diuen que tot és bòfia. —*No hi sóc per res. Déu dicta i opera i jo, parrac humà, sóc el més submis dels creients.* M'ha donat, humil i riallera la mà, talment com el poeta Guerau de Liost, i he pres comiat de tots tres. Passades quatre hores de migdia —de tramuntana havíem passat a garbí —he fet cap al ma-

teix indret on havia conegut abans el delegat celeste i els seus. Delia per parlar-hi de nou i més llarg; però cotxe, remolc i tríade ambulant i missionera se n'havien anat qui sap on. Al mateix indret, hi havia aplegats, jubilats o actius, els pescadors del poble. Feien una vaga remor de ressaca pedrosa i, ara gesticulaven ardots i drets —estirats, com si calcessin coturn—, ara s'acotaven, gairebé s'ajupien, com si preguessin, abstrets, per a tornar-se a dreçar, unànimes, i ajustaven les veus com si provessin de cantar salms amb música d'En Claver i lletra d'En Pi i Margall. M'hi he anat acostant, gairebé de puntetes; però quan alguns s'han adonat de mi, han callat tots i jo diria que han rebufat. M'han mirat com un intrús, malgrat que els conec tots, i d'anys. El més alt d'ells, tibat com un abat dels temps carolingis, es decideix a dir-me —*¿Què en penseu, vós, de tot això?* Li demano on són els forasters i llur arnadissa tartana motoritzada, i m'han mirat i s'han mirat estranyats. —*Què us empatolleu, ara; al Port, fa molts de dies que poc hi ha dingú.* No, ningú no havia vist res; però un fortíssim deler els havia aplegats, malgrat ells mateixos, a la punta precisa del moll que a migdia ocupava l'oracle occità. I, sorpre-

sos o meravellats, s'han girat d'esquena, i s'han ajustat, amb unció, de nou. Els pescadors, tan incrèduls i donats a la blastomia, s'han ajupit de nou com si adressin alguna cosa per a mi invisible, i han reprès el cant, afinats com si tot l'any haguessin assajat en un oratori subterrani. Per fer el pagès, he recollit quatre rodelles, de terra, i amb peu silenciós he tornat voltat de meravelles, a casa. He arrencat el full del calendari; per sort, era el 30 i seguia, com és de llei, el 31.

NO ET GIRIS!

Els soldats davallaven a milers. Petjaven neus profundes i antigues, amb els peus nafrats; llençaven els fusells, les carabines, els arcabussos i els mosquets; i les fones, els arcs, les llances i les falçs. Guerrers de tots països, novells i veterans, arquers i alabarders, dragons i cuirassers. Trepitjaven neus novelles i ossaments prehistòrics, amb els peus sangosos, i deixaven en terra, abandonaven, cascs i vestits, galons i cartutxeres. Els creuats de tots temps, tàctics i estratègs, colpits per la dissort, es tiraven des d'un coll altívol a un ample rieral on, atacats de gegantisme i colpits per la lepra, tramvies i autobusos, autos i avions, en orgasme de mort, mostraven, malolents, llur pútrida carcassa. Els vetllaven, tibats i encartonats, faraons i presidents, califes i xas, capitosts descrestats malvestits amb parracs de riques filatures. M'ho mirava de lluny. M'hi he acostat. (He deixat tot un plec de diaris a recer d'una mata de riu.) Els trams i els autobusos s'estiraven, s'allargaven més i més, sofrents damunt llur ombra; els avions, amb llurs amples parpelles esbatanades m'han mirat com les aigües d'un riu quan ve gros, com si em volguessin fer por. Una dona que ajuda a fer les feines a 'la meva mare —no sé pas per on ha vingut—

m'ha agafat de la mà amb fervors i tendrors de germana, i se m'ha endut corredors enllà. Com si cantés, m'ha dit: —*No et giris!* I m'ha donat un paquet amb unes rares llavors amb sentors passades de patxolí, perquè el portés a la perruquera.

TU HI ÉRETS, SUMPTA

La patacada no ha estat prou forta perquè ens acovardíssim i reculéssim. ¿Qui tem els esculls del Gorguell si qui rema és el Benfaixat? ¿O el pas, en lloc erm o en lloc boscat, dels troncs, alts i esprimatxats, dreçats i terribles, si és de dia? (Puix que els troncs amb ròssec imperatiu només trafeguen, segons la llegenda, de nit.) ¿O els embanyats gegants que espïen ajaguts pels relleixos del pas de la Gorga? ¿I les veuasses que t'hi escridassen i t'hi amenacen si t'acompanya, daga afinada, En Maidéu, de Cadaqués? No; la patacada no ha estat prou forta. Tu hi érets, Sumpta. Ja només em fan por el fred agullós dels teus ulls i l'intrèpid aplom d'arrels seculars amb què, boca, pits i sexe obrants, em contes falsies.

DEU, DE CARA AL MAR

Haviem sentit fressa de passos, darrere nostre, i de fulla seca petjada per algú que caminava fatigat i apressat a la vegada. Era el pintor Joan Miró que ens volia aconseguir. Duia una imatge policroma del Sagrat Cor, a cada braç, de bastant de pes. Ens va dir que cercava Déu i que s'havia hagut d'aconcentrar amb una aproximació. Un de la colla —un que sempre es deixa el tapaboques al penjador dels cafès— li va respondre que... a Déu, fort i etern, principi i fi de tot, geòmetra de l'absolut, omnipresent, el trobaria, a totes hores i a tots països, de cara a mar, assegut, pacient i misericordiós, amb els vells i els jubilats, al banc dels sino-fos.

*ELS QUI VIVIM DE VIURE
QUAN EL DIA ÉS DE DIA*

No serem pas nosaltres els qui encendrem la torxa per anar als espadats de Busa a desvetllar voltors. Els qui vivim de viure i cavalquem, quan surt el sol, cavalls vermells, i davallem pel rost com els qui fan drecera; i arribem a la platja, on bornem; o mirem els velers que solquen, rosa i verda, la mar; i els mariners, que fan com qui fa, i es nodreixen de raïms d'escuma i pa de boira, *esquivem, mandroners, els qui tips de carn morta, es fan el jaç amb la pròpia femta*. Tampoc serem nosaltres els qui excavarem temples, menhirs o covasses; ni els escorcollarem per si guarden tresors. Per als qui el dia és: el dia de dia, amb vidres de tot tall i mimoses als murs, blats espigats, barrils de most espès, olives negres als dolls de la sal i miralls pertot on vaguegen les mòmies amb diamants per ulls, *esquivem els qui mengen, de nit, insectes i rèptils desembalsamats, i dormen a l'herbei dels aigüemorts*.

Demano per N'Arcís. Em diuen que no hi era; que ja no vivia al carrer de Dalt. —*La dona li ha fuit amb un de més jove que ell. Fa temps que viuen en un mas, a les afores de Banyuls. N'Arcís s'està en una barraca, a la Pedrera, d'on només veu el mar. Se n'hi va anar amb la gossa, no la recordeu? Negra del tot, era sempre al carrer amb lleganyes i gana. Trobo N'Arcís a la Pedrera, i em diu que viu tot sol, del peix que pesca, sol, i del raïm que, tot sol, abasta. —I la gossa, doncs?, dic jo. —La vàreig escanyar, poc hi ha gaire, un dia de mal llamp que em va venir prenyada. Ja us ho diré, senyor: que m'embanyi la dona, hi passo; però no la gossa.*

Els veïns més motoritzats del país i els seus ciclistes més engorrats han deliberat de moure el poble i de trasbalsar-lo. Han aconseguit la col·laboració dels sermoners de tota secta i dels discursers de tota facció. Els capitaneja un personatge gras, baix i roig de mal pèl, amb cua de piano i pellut. Sosté que és ell qui, quan el crepuscle fa més alt el mur de violes que afitja el ponent, hi obra finestrels on l'ull, que recula amb mòrbides lluors, prova d'anuharse. L'home del Cafè, el qual del matí al vespre i sense repòs retira gots i ampolles, i enretira les tauletes perquè passin els camionassos del contraban, li va demanar què es proposava i va respondre: —*Alliberar el Roc absolut*. El Roc no és pas cap puig, ni cap munt altívols, ni pedró, ni quer, ni meda, sinó un roc foradat diforme no pas més gros que una imatge simbòlica de quatre pams i mig d'alçària i dos d'amplària, infinitament treballat pels segles. Hi descobriu els sistemes de totes les eres geològiques, els fenòmens d'aixecament, de sediment, d'estratificació de la geologia terrestre, amb mòduls, plegaments i esquerdes. La prehistòria i la història física sense omissions. Les aigües, mars, estanys, rius i platges, hi són presents pertot amb llur màgia potencial. El

Roc pertús és la representació de la matriu de tots els mons físics realitzats o possibles. Aquesta figuració, a vuit quilòmetres d'una capital mediterrània, és dalt un promontori que no passa els 1.000 m, i el poble fabulador i vulgar li atribueix les valors carismàtiques d'un fet sobrenatural. Talment en va donar la custòdia a un seràfic estol de frares com si fos una imatge de Maria, tot encarregant-los d'edificar-li un temple. Però la brama que corre entre les nacions d'un possible i ascètic cataclisme ha exaltat la gent, la qual, atiada pels caps commutadors de la finança, pels automobilers, pels ciclers i fins i tot pels peoners, volen el Roc pertús erigit al bell mig de la plaça gran. Ja ahir mateix, de totes les comarques i de les illes, homes, dones i mainats es van aplegar al carrer gran amb banderes, estendards i gonfarons combatius. Els estudiants de l'Escola d'Arquitectura pregunten i componen subtils jaculatòries. —*Cal raptar, diuen, el Roc pertús, i han elegit tres innovadors amb llur closca, la proclama dels quals diu: —Vosaltres, senyors bisbes i canonges en viatge de bodes, deixeu les vostres màquines fotogràfiques, les vostres litúrgiques camionetes, les vostres sandàlies policromes, les vostres ira-*

cúndies climatèriques, i oficieu ritus nous, de cara al Roc! En columnes de cinc, vosaltres, mestres d'obres, paletes, guixaires, i peons, endosseu-vos barrets i capes pluvials, i erigiu, sense extres, un temple al Roc. Vestits amb llargues bates feineres morades i laiques, carregats amb peces de recanvi i enamorats de les trifulgues transcendentials arriben duaners, inspectors, verificadors, receptors, col·lectors i burots amb llurs tarifes, taxes i gabelles desflorades i marcides. —*Cal rampinyar el Roc, diuen.* Sembla que només els capgirells i els cabussaments, públics, claustrals o domèstics, justifiquen que el Roc pertús hagi romàs solitari durant segles dalt un puig i adorat pel comú de la gent amb supersticiososes complaences, com una imatge vilatana o un fetitxe sectari, guardat per mitja dotzena d'esponjosos i encrostats partidaris. Però la junta d'acció, precedida per la joventut motoritzada i presidida per En Roig de Malpèl amb cua de piano, fa el senyal de partir per al gran futur històric; i oh, sorpresa!, a totes les carreteres i camins que duen a la vila han aparegut centenars de camions carregats de rocs, tot formant llargues cues que es perdien dellà l'enllà, amb un sol camioner amb posats de prior benedictí, el

qual en llatí eclesiàstic mal engafetat ha clamat: —*Tot roc és absolut per al savi submis i per a l'ardorós solitari.* En Roig de Malpèl ha penjat a les sis branques d'un arbre robust i secular, sis vestes amb espessors de gebres enduredes i d'herbes gomeres. —*Tota pedra és suprema per al clarivident i per als saurins de l'ultra-son.* Tot còdol és prodigiós i tot palet cabdal per a l'home encerclat de grues locomòbils.

*SIS DRAPS DE PIT, DE DONZELLA
EN CREIXENÇA, PER A EVOCAR
EL MOMENT*

¿Per què de cop i de fresc, d'hora, quan el guaita de nit deixa llança i fanal i les claus renoueres al peu de l'altar de sant Pere, nosaltres, ensonyats, amb granelles als ulls, un no-sabem-què empès per un no-sabem-qui ens fa fer tan sovint idèntiques feinasses? Puix que hem d'encalçar de nou tot un costat de paret dels baixos de can Frai, clavar-hi un croc ganxut, de gruix, i amb prou rovell per a evocar-hi els anys. Hi hem de fer aguantar, també de gruix, una corda que pengi, no gaire més, d'un costat, prou bruta de molses marcides i esquitxos de quitrà, per a recordar l'antic. I mirar-nos-ho, després, de lluny, per si el cor i la ment, enjovats, s'esbarrien i ens recordin ço que ja no és. També ens hem d'arribar al portal de can Tous, i penjar-hi als batents rodells de tota mida, de suro, és clar, amb sutzura de peix i passats en cordill, no pas com vol l'artaire, però a plaer nostre, per integrar-nos en el secular i arrelar-hi. I, així mateix, preparar cofins d'espart per a peces d'ormeig, fils prims de cànem o de lli malenseuats, cordillots embatumats i agulles saqueres. I hams de tot metall i esquers triats, i omplir-ne les voreres dels carrers i els graons de les cases, amb desordre fingit per mantenir el costum. I fins

10 519 01

i tot pengem xarxes i més xarxes a tot cap de carrer, n'estenem a la riba i en cobrim portes i arcades per sentir el temps que diuen que a tots, mascle o femella, emmalla. Ja al portal de ponent, aboquem cabassades de sorres calentes, i vessem olis recents i forts i vins anyats per a gaudir el permanent. I quan se fa fosc i hem fet els deures, i el guaita de nit s'empolaina d'ofici, lliures de tot regany, pengem al filferro del mig del terrat de davant de casa sis draps de pit de donzella en creixença —*oh Balbina, oh Gertrudis, oh Sílvia, oh Dèlia, oh Marta, oh Francesca!*— per exultar l'instant.

LO PEP BOIG

Com que la diligència feia curt de cavalls, hem pujat a l'autolínia de les dones pintades. Duu a la muntanya extrema on la joventut d'ara, diuen, passa el segle donada a aventures mediocres i jocs tristíssims. He segut al costat del conductor, frenètic caçador de llops quan l'hivern s'encaputxa, i beverri. M'ho havien advertit: —*Aquest xofer aguanta set dones d'una tirada i dotze petricons de bon muscat. És alt, caraplè i galtavermell, i m'empetiteix. Li diuen lo Pep boig, i això em conforta i m'encoratja. Què volem més els llevadors de somnis? Miro, de reüll, el passatge: tot són dones. Dames, havia dit algú. De vint a trenta anys, no pas més. No gens uniformades, fastuosament vestides amb robes honestes de tot gruix i estil. Conjunts negres de nit campestre amb coll de setí blanc, bruses blaves brodades amb pàmpols d'or llicenciós, faldillasses de color de maduixa, mantells ducals amb velluts acacauats, combinats de jersei de color de castanya amb raïms pompeians i faldeta amb volants agitanats. I pentinats extremosos i esbulladissos amb noms inèdits: zebra, dos-cavalls, descapotable. Enmig de sorolls roncs, espetecs de motor i grinyols de ferralla, lo Pep ha engegat. Ja d'un bot hem salvat cinc-cents metres, i érem al*

primer revolt, amb tou de matarrades. El vehicle ha girat a l'esquerra d'un barranc, ha deixat, amb bufaments, la carretera, ha atravesat un bladar amb sentors terroses i humides, ha passat un torrent, s'hi ha enfangat, s'hi ha envilit, ha enfilat una garriga, ha abatut un arbrissell i hem petjat carretera. —*Hem guanyat dos quilòmetres*, diu lo Pep. M'he girat per observar el posat de les honrades dames pintades: no s'havien adonat de res. Hieràtiques, impassibles, rígides i rigoroses, ni es miraven ni es parlaven. Com si elles, antigues i modernes ensems, esperessin tanda cadascuna d'elles en una perruqueria diferent, en carrers distints, en barris contradictoris. Només si un era atent podia arribar a suposar que, molt en secret, es quillaven i maquillaven, i que la faç de cadascuna canviava, àcides o fermentables, les colors, d'aurora muntanyana o de crepuscle marès. Jo diria que, talment com els estanys, el mar o les caletes, les cares de tan virtuoses dames reflectien les metamorfosis del cel immediat i les seves filadisses flonjors, sense goig ni angoixa. Ja el conductor accelera, salta feixes, i, fre lliure, travessa camps i camps, llaurats o conreats, enfila una coscollera difícil, i petgem, de nou, el camí

ral. —*Hem guanyat tres quilòmetres i mig, diu lo Pep. Li he demanat si mai ningú no l'havia escridassat: —Vaig estimbar, fa temps, un gendarme que em volia fer denúncia. No ho ha sabut mai ningú. Els faig por. Conten que el meu avi de part de mare havia fet pactes amb Llucifer.* Lo Pep boig accelera fort, passem cruïlles, ponts estrets i carrerons de pobles malaparellats. No em fa gens de goig, ara, aquest home. Un cop d'ull a l'interior del caruatge motoritzat em fa creure que tant nobles dames viatjaven, fora del temps, per una foradada d'alta muntanya, de cara a un enllà vague. Solemnes, encinglades, agegantades, sense oir ni mirar, les púdiques senyores no s'han adonat del bot terrabastallós que ha fet fer al cotxe lo Pep boig. —*Hem guanyat cinc quilòmetres més; aviat hi serem. Sí, no hem tardat gens: ja hi som; però no hi ha pas ningú, em vaig dir jo. Era una placeta irregular, al peu d'una muntanya. El Pirineu pel costat del Pallars? Els Alps juliens? ¿Les severes muntanyes albaneses? On són els minyons folgaires? ¿I els vells testarruts i mal plantats? I ¿què fan les virtuoses dames empolainades a l'antiga i pintades al modern més actual? Lo Pep boig prova d'alliberar-les de llur encantament, i els parla*

amb veu d'infant. Tot d'un plegat, les senyores s'aixequen unànimes i enravenades, i baixen, callades com sempre, tot refusant el braç del xofer. S'arregleren com unes col·legiales del darrer curs i em semblava que jo era testimoni d'un excepcional concili de gegantes. Una d'elles, que aparentava la més important, ha demanat al Pep boig: —*On és el Convent?* El qual, reprimit, els n'ha ensenyat el camí. L'han seguit afilerades i en silenci, tot deixant un rastre de fulla tendra i d'olors de violetes, de mentes i de vainilles abacials. —*El Convent?*, dic jo. —*És una sala de ball. Fa més de cinquanta anys que no hi balla ningú. Jo l'he vista sempre tancada*, ha respost lo Pep boig.

LA MEI, DEL COSTAT DE L'EROLA

Perquè els pneumàtics, potents i bufats, suren pertot on l'aigua s'allargassa, la Mei, del costat de l'Erola, pit endavant i amb l'ala mig plumada, diu que, negres com són —negres de negre de goma radial—, els pneumàtics són el símbol real de tota nit concreta i la imatge possible del no-res quan l'ombra assumeix les ombres i els amants fatigats s'ignoren. I, ara en posa un en mar surant al costat d'una caixa de peix estavellada i d'una toia marcida de flors, ara en penja un altre a la paret emblanquinada de casa, com si fos un trofeu en nit de lluna, quan la goma en reflexa els blancs mòrbids. O bé els apila tots en columnes pels carrers i per les pistes asfaltats amb betums calents, entenebrits per fosques botelles a trossos, i ferramenta d'avió vexat. La Mei també hi corre, a l'hora d'alba —quan l'ocellada rosa i enrosada baixa molt baix pels horts—, com un noiet darrere el cercol. O els estripa, de gust, com ara avui, i en mostra els sucus i la sang, i amb voluptat hi rega les platges, els molls i l'illa.

*DESPRÉS D'UN EXILI DE SEGLES,
TORNA A LA GROPA D'UN BÚFAL*

No havíem vist mai, en mar, tants de guants de peluix amb ànima de goma i enduts pel corrent, amb anells papals al dit del cor i al novell. Han passat pels esculls de Portitxó, insolents i arrogants, negres de negre de borrasca, els ditassos botits per velles granissades i botons d'ull d'aeròlit que peta a la Verdera. No havíem vist mai tanta de flor de llana amb sentors de molusc en un sorral opac, tanta d'ombrella roja saltant de vinya en vinya, tanta de mel i de neu espesses embotats a les calmes del moll, com quan avui tornaves, Eugènia, d'un exili de segles, escumosa de sabons boreals, a la gropa nocturna d'un búfal.

ELS FORASTERS EMPLOMISSATS

A mig matí han arribat uns extravagants forasters amb la cara i la veu estrafetes. Precedien un carro d'obres tirat per un tronc de mules amb guarniments daurats i florejats com si fos la Festa. L'han descarregat, amb presses, a la cantonada on la noia del cansalader, ventruda i cuixaferma, pren la fresca quan ve l'estiu mosquer i mandrós. Jo, com sempre, podia, combinava i enganxava trossos perduts de melis, de caoba i de cedre, en un cap de taula mal apuntalat. De cop he vist, ací i allà, llargues escales amb engruts endurits, taulons, gavetes, galledes bonyegudes, sacs de sorra, de calç i de ciment, i piles d'obra fresca de bòbila. He suposat que el cerer, el safraner o la vídua de l'herbolari, feien obres. Tots són hàbils a ajustar sous, i ells no s'avergonyeixen gens de dir mots vilans a les mosses garrelles i mogudes. Però els forasters ganàpies han aferrat les escales en terra, i salvant, cautament per no ensopegar-hi, l'ombra d'unes travesses, s'han enfilat al terrat. A la claror de l'hora he vist com el cos se'ls emplomissava, i treien cresta. Han estès els braços de cara a ponent, i han volat, dret, cap al coll de Finestrelles. Ho he contat al vicari de la parròquia. A mig dir, m'ha tractat d'insensat, m'ha pronosticat tot

d'afliccions i m'ha acusat d'amagar-li diaris verdosos i herètics al calaix de les casulles. —*Llegeixes massa, noi, i els banys de mar allargats et marfonen.* El vicari, al qual plauen les viandes savoroses, escatava el socarrim d'una llesca de pa torrat, i m'ha fet enflasconar la mel dels ruscs d'En Feló, un que simula l'anacoreta i el guaridor d'erisipeles pels topants de la font de la Magnèsia. A mig enllestir, m'ha dictat un text en català vulgar del sis-cents amb la «Història del capellà que vol ficar el dimoni a l'infern», perquè no hi hagi faltes. Ara tinc por que no m'encarregui de llegir-lo a les confesses contrites del carrer, a les vespres del dimecres de Cendra. ¿Què hi diran la Filomena i la Sofia tan afrenellades?

LA MEVA DESCOBERTA DELS MOBLES HIPNAGÒGICS

No, això sí que no. Que no! Que no pot pas ésser! M'ho he dit jo mateix. Encara no havien tocat les set del matí, que és quan els mots floreixen, granen o maduren instantàniament. Els fets són els fets, i jo n'era testimoni: al mig de l'avinguda que va de riu a riu de la ciutat hi havia uns fardells tan alts com els palaus on els ostensiblement reeixits practiquen la micrografia en llurs secretes cambres nupcials, però no tant com els capciosos gratacels. Els fardells, arrengherats, afilerats, ocupaven ben bé tota l'amplària de la via central. Mirats en perspectiva, modificaven del tot l'estètica urbana d'aquell indret. ¿Evocaven l'Egipte amb les piràmides? Uns Alps crepusculars? ¿Una necròpolis dels temps fabulosos amb fings personatges? També als passeigs laterals hi havia centenars de fardells arrengherats arran de les voreres. Eren, no en dubto, els autos coberts amb lones d'idèntic teixit que les emprades per als bolics centrals, però sense marcar les formes. Em creia sol, com abandonat i enganyat en aquella exhibició de fardams; i exiliat al meu propi país. De sobte, vaig sentir algú que reia, tot guaitant-me, i que potser em coneixia. Miro enlaire: increïble. Terrats, terrasses, balcones i finestres eren plens

de gent. Milers de veïns ajustats, premsats, sense cabre-n'hi cap més, ocupaven els espais lliures de les cases i dels palaus; tota la ciutat, vaig creure jo. Però ningú pels carrers, que aparentaven d'haver estat abandonats feia anyades. Quan els aglomerats ciutadans es van adonar que els mirava, la riallada va ésser comuna. Era un riure col·lectiu, com el bram ronc dels espectadors en un camp d'esports, estentori, retrunyidor; un riure de tempestat dalt la muntanya. Jo, tot sol en una pista morta, intrigat i gairebé petrificat, era com l'adolescent que descobreix per primer cop la presència d'altri i n'aprèn, estupefacte, les indigents històries, els prodigis fossilitzats i les fàbules mal transmises. Tot és, potser, mentida i tot podria ésser meravellosament veritat. Quan ja les riallades eren un temporal desfet i m'hi acostumava, vaig notar que al peu de cada fardell hi havia un escrit. Hi deia, en meritòria ortografia i en català refregat i orejat, que el fardellàs contenia no solament el mobiliari propietat del ciutadà el nom del qual figurava a la capçalera del document, sinó també la roba i els estris de totes utilitats. I, encara, les pintures, les escultures i els gerros raconers amb llurs palmàcies. És a dir, que als habitants de

l'avinguda els havien buidat cambres i estances sense deixar-los ni la terrissa paraigüera. Milers de ciutadans eren obligats a romandre a casa, honestament despullats, a la intempèrie, amb els braços plegats i severament i inflexiblement riallers, i forçadament rients. ¿I a casa meva, doncs? Hi he anat cuita-corrents, tot vencent insòlits i inesperats obstacles, que em recordaven els farellons i els esculls de la mar Tirrena. Ja d'arribada, constato que el fet també s'hi havia esdevingut. El carrer de casa era un inesperat museu de bolics i de fardells, amb un escrit al peu de cadascun amb l'inventari minuciós, com el de les abadesses, de les sagristies de llurs temples. He mirat enlaire, als terrats, als balcons: no hi havia ningú. Els havien enfardellats tots plegats amb el mobiliari, el cotxe, les motos i les bicicletes. He entrat a casa: no hi havia ni els empaperats. He provat de fer llum, però tot just si tenia un lluquet que ha fet un instant de claror. Però una altra claror, com eixida de la primera, suau, delicada, persuasiva, tolerant, gairebé licorosa, m'ha fet veure allò que els somnis diürns ens neguen massa sovint. Al cancell, a la saleta, a la sala gran, a la biblioteca, als dormitoris, algú —qui, oh déus hivernats i do-

mèstics?— havia decorat i moblat cambres i estances amb taules, calaixeres, cadires i llits obrats amb metall blanc, amb filaments trenats com els mobles estivals i jardiners, divinement forjats, no pas acadèmics ans bé originals, purs i concrets, amb límpids i subtils entrellaçats, nerviosos i harmònics ensembles. Com més a prop hi era, més els dibuixos en descobrien la fecunda elegància, l'esveltesa i el refinament. Llur bellesa immediata es concretava com més m'hi acostava. Si feia memòria dels vells estils i comparava, l'estil dels mobles d'ara els resumia enginyosament tots, sense assemblar-s'hi gens. I amb inèdites i convulses filigranes. En el tràgic silenci del meu carrer, passat el record de les vexants riallades dels veïns de la gran avinguda, vaig viure el bell i el moment. Quan vaig tocar amb dit lleuger i escrupolós els mobles, en vaig descobrir la real, efectiva i definida immaterialitat.

NINGÚ NO SABIA QUÈ SE N'HAVIA FET DEL GANIVET

Ningú no sabia on era el ganivet. Qui el cercava a l'església, qui a Torre Farella —on hi ha qui assegura que el ganivet hi vaga i hi serpeja a l'apogeu lunar— pels voltants dels llibres de ciència abandonats a la sorra per quatre clergues desencisats; qui a l'ombra de les panxudes bótes de vi ranci, encallades al pas estret del riu, ningú no sap a quina destinació, ni d'on venien, i que modificaven talment el paisatge que fins i tot els nadius s'hi trobaven estranys. El ganivet —l'antic coltell medieval— i el gavinet oscat i rovellat dels valents descordats que tots cercàvem, era més aviat un ganivetàs amb molta d'història i d'iniciatives pròpies. Navegava pel riu, de nit, s'hi cabussava tot fent petar ostensiblement la molla, es descloïa com una flor de mar si feia celístia i reflectia a les pregoneses del seu terrible acer tants de milers d'estels defallents a les primícies del setembre muntanyà. Conten que pescava en els paratges més insegurs de la ribera, adreçat i hostil als ramats de tot bestiar. Recreant pel sol i afinat per la lluna en les augustes nits pasquals, el ganivet que amb tant de delit cercàvem, tantost fa olor de fruita camosa, tantost de tripa de vedell, ara de peix fresc, ara de polpa de garota, adés d'olis mal

refinats. Creix, viril, quan l'adversari ataca i sagna com un brau provocat amb engany i assassinat a l'arena. Acluca els ulls complaent quan emigren carretera avall, amb frisança d'oratge, les fosques florasses del parc; o els obre, delirant, quan les tempestes de passat migdia lleven de l'aigua exèrcits d'encaputxats de tota confessió ramificada. Què se n'ha fet? Qui l'ha espiat? Qui l'ha guaitat? Qui l'ha vist? Qui l'ha reconegut? Qui l'ha tocat? Quan, desesperançats, els cercaganivets entraven a llurs hostals, una veu robusta n'assenyalava la presència. El ganivet era allà mateix, davant un mirall fora mida que tapava tot l'angle esquerre del tombant més boscós del riu. Consumia les darreres pròpies clarors centellejants, corbat pels sofriments i atent a la mort. S'havia suïcidat. Al fons del mirall podia veure hom uns personatges que trencaven, sense presses, molt a poc a poc, els vidres de les rosasses i dels finestrals d'una singular glorieta fluvial d'aspecte bizantí.

HI ETS O NO HI ETS, NATÀLIA?

L'hi havia vista i no hi era; l'hi veig encara però el cor em diu que no hi és. El paravent, amb garotes i estrelles de mar pintades, és davant meu, allargat a l'infinit, amb centenars de bastidors on ella es muda i s'amaga, o s'exilia —cep de tardor, cel vermell, vetes i estrats de negres torbadors, canya d'estiu dreta, i sibilina en el cant, arbre de pluja amb perles als turmells, falguera amb polsim d'alba i boira a les mans. Hi ets o no hi ets? ¿És que envernisses els armaris on amagues perruques de mig temps? ¿Poleixes arrels amb tristeses de duna? ¿Adobes porcellanes amb arbres desviats del camí? A cada bastidor del paravent, el teu nom juga amb els teus llavis recents, i els focs follets dels aiguamolls els il·luminen. Digues, Natàlia ¿qui és ara el qui, cada nit, cala focs a les platges tancades i en nodreix el flam amb tu?

EL BUFANUVOLS DE TORREMORESCA

El dogmàtic, amb manegots, maldentat i bocarugós, veí del poble, ha volgut que jo tragués el cap per una finestra extrema, sota terrat, d'una casa molt alta que hi ha al capdamunt del carrer. El dogmàtic creu que només ell ensolca i capeix, i que els altres som uns patumots curts de gambals. No sap que els del meu poble hi pugem i hi guaitem cada vegada que els vents anuncien que s'acosten fets benastrucs o infortunis. Aquella finestra té, i ja ve dels temps dels avis, una singularitat: les vistes que un hi mira no són mai les mateixes. No pas que siguin inèdites, qui ho ha dit! Algunes simulen la reproducció de paisatges pintats com a fons, en taules i retaules, amb personatges importants, fingits o fabulosos; d'altres evoquen gravats antics amb castells murallats i torres massisses, estintolats al flanc de puigs aguts amb espadats i ocellots de mal fiar. O bé rius que vénen de lluny, amb volts i giravo! ombrats per espesses arbredes, amb microscòpics personatges primparats que es passen secrets o que aparellen un bot fluvial tocant a un pontarró, amb un gos cua-dret, per testimoni. Més d'un cop hi he vist, i m'hi he complagut, aurores boreals, en negre i blanc, amb llapissades vermelles, talment com jo, de

noiet, les acoloria; frèvols miratges tropicals amb palmeres i camells esvaïts; pluges d'estels amb muntanyoles al carbó al fons de tot; oratges amb llamps i llampecs, i embarcacions amb els pals trencats i les veles esquinçades, davallant per un abisme d'aigües, i, sobretot, pluges i vents per a mi gloriosos, amb vil·les solitàries amb els balcons i les finestres severament tancades, foscs dins la foscor ufanosa d'uns jardins amb evidents sortilegis. O poblets llunyans amb campanars amb parallamps historiatats. No: el dogmàtic del poble, que diu, prediu i conjectura, no hi veu més enllà de les ulleres. Quan he tret, per complaure'l, el cap per la singular finestra, ell, gelós del nostre món de meravelles, ha dit que hi veia terrats amb goteres i andròmines de mal classificar, xemeneies tortes i fumades amb sargantanes enfiladisses, colomars amb cries d'esparvers, galliners amb gosses paridores i una serralada al fons amb més clarianes que bosc. Doncs, no: Era la plana d'un país de masos, a l'hora baixa del mar, amb feroços guerrers plantant banderes negres als castells i a les torres de les muralles i cobrint amb draps, espessos de lívides colors, les llunyanies. Avançaven plegats, com de plom, negrencs sota els cascs d'or

amb muriacs alallargs i atents, per cimera. Tot era un feix de negrors ben travades i un crit fratern amb polsim de xaloc. Tot era sal a les mans dels qui mirem i veiem. Quan els guerrers, junyits sota bambolines amb núvols espessos i pàl·lids, i solitaris estels eren quasi a tocar de la nostra miralla, hi ha hagut una aparició. Cinc esferes, grosses com la lluna quan surt, al ple, darrere Torremoresca, palpitaven a mig cel. Eren com de vidre sense ésser-ho, amb colors de medusa fondalera i degotant increïbles rosades. Guerrers, terres i mars, amorosits, han cedit amb remor de falcons quan s'ajoquen, a la nit venturosa. El dogmàtic, llibresc i criticastre, no s'ha adonat de res.

**NO M'OMPLIS MÉS DE FLORS:
JA NO T'ESTIMO**

Que tu plantis papers per façanes i portes, al peu del campanar, als vidres de l'escola, als bancs de la capella de les monges, al portaló de l'hort de l'Oriola, a les estacions del tren de Valldoreix, a les parades del mercat de fruita, a la sortida del funicular, damunt les cartelleres del cinema, a la sala de ball, a la torratxa de la Casa del llamp, a l'escrivania de la rectoria, sota els fanals del passeig, a la mateixa porta de l'alcova... Que ho escriguis en lletra rodona, o en pal sec, o bé a la romana, en caràcters d'impremta forastera, en elzeveriana, en lletra molt ampla, o en cursiva... Amb carbó dur i gruixut, amb guixos exaltats o amb mangra de color de sang donada... Què hi puc fer jo, Francesa, què haig de dir, si amb els ulls aclucats ja sé el que escrius: *No m'omplis més de flors: ja no t'estimo.*

LA CALBA ETRUSCA DEL MESTRE

Com cada dia, hem canviat el cartó que duu enganxat un gravat vell que reproduueix la imatgeria d'un fet bíblic. A mi, d'aquests gravats —en tenim carpetes plenes— m'agrada molt més el paisatge que l'anècdota. Tant si pujo al dipòsit comunal de les aigües, com si enfilo el Puig de l'ermita, tant si m'aturo al Coll d'on veig l'altra vessant del serrat i d'altres secrets i divines sorpreses, com si no em moc de la porxada, els arbres, les atzavares, les rieres, els torrents, les cases i les fumeres, em recorden els gravats bíblics sense llurs complicats i angoixadissos personatges. Hi evoco centaures arrogants amb vesta de duc, andrògins vestits de marquès, molluscs monstres amb potes de comte, ogres amb testa ogival amb uniforme de baró. I, també, coleòpters gegants i drets, amb cap de congressista i al·morts, que fan cua espessa per a adorar el vampir, i cots i banyaarronsats, descalçar la vampirissa per a besar-li el dit gros del peu. I tot sota un cel groc, voltats d'una mar groga per on naveguen, escassos, negres navilis de bandera negra, i naus de forma d'ull nafrat, sense pilot i encerclades de flòrida boirina. Si acluco els ulls, jo mateix hi passejo —o hi navego!— com un minyó que empaita el vent, i

contempla com passa un vol de grius, sense cap dany, damunt un cràter bullós amb fúria de foc. Si els obro, foll de no sé pas quina licor, torno als Estudis, i poso una roja gorra frígia al bust de la deessa que imita Minerva, darrere la calba etrusca del senyor mestre.

EM VE SEMPRE DE NOU

Veure el qui passa amb la gaveta al cap, tot sol i a ple Sol, com si jo fos a milers de milles de distància, en un port oriental, a la proa d'una embarcació de nom borrós, i sense destinació; veure el qui passa amb una porta esbotzada, i com l'arrossega, irat, i blasma el tot amb mots grossers, com si jo vagués lluny, i més lluny, per un bosc d'espantalls, sense llança ni llàntia; veure el qui porta sacs de cendra a la carreta, coberts amb xarxes velles de mal apeçaçar, i riu, de tant de riure tot sol i ple de dol per la mort de l'amada, com si jo fos el qui amanseix animals fabulosos en un comal de mal trobar, molt més enllà dels camins que menen al Club hípic, no em sorprèn pas gaire. Però que els mateixos, ara l'un, ara l'altre, a les frescasses de tardor, passin, fa segles, carregats amb cuirs, metalls, carburs o xeixa, com si jo fos el penjat a la forca, a l'altra vora del llac, voltat de draperies foradades i socarriades per les guspies dels focs boscos, em ve sempre de nou.

LA CASA DEL REI

No era pas ben bé com m'havien dit, el casal del rei; ni tampoc no era allà on jo l'havia imaginat. Sempre he cregut que els albergs reials eren als afores, enmig de frondosos jardins, amb cascades i brolladors d'aigua en airejades perspectives, eclèctics d'estil, amb suggerències de vagó-llit amb puntes i randes entre narratives i emfàtiques i amb els talons del calçat arcaics i epistolars, massa grans. L'hostal del rei que ara tinc davant és bastit damunt una ampla llosa, en un cap de roca de mar de punta afilada. Les boires hi simulen, de tant en tant, dees amb pijames borrascosos en un fons de tricomies colonials, amb ulls criolls, dagues desembagulades i testaments amb cicatrius. Al bell mig de la llosa s'hi aguanta un altíssim pilar d'obra, de prop de cent metres, a l'interior del qual una sòlida escala de pedra del país porta a sis plataformes circulars. De l'una a l'altra mantenen la mateixa distància però llur diàmetre minva de baix a dalt. El conjunt és, plàsticament, reeixit; s'afina amb regularitat, però tot i tothom hi roman a la intempèrie. Ja a la recerca del rei, arribo a la primera i més ampla plataforma. Oh, sorpresa! L'ocupen milers de persones de tots sexes, braços plegats, mirant-se i observant-se els uns

als altres, estranyats de conèixer-se sense saber qui són, capficats com si meditessin per descobrir raons que justifiquessin llur presència a la plataforma sense confessar-ne l'únic propòsit: veure el rei de qui tant parlen, l'hermètic, i el seu singular rellotge-polsera desespinat, cru i sangós. M'ha costat vents i polseguera d'arribar a la segona plataforma, amb la mateixa escuma amb pedruscall de terrissa arrodonida i centenars de persones callades, tot espiant-se i esperant l'hora d'ésser rebudes pel rei, el somnàmbul amb cucurull sense crustacis a la testa i sense resines a les mans. Ja al terç replà, també sense portes, balcons, ni finestres ni teulada, dotzenes de personatges, ajustats i pitjats per a no estimbar-se, mantenen el metabolisme amb els ulls tancats per no ferse por ells amb ells i sospirant per contemplar el rei, el taumaturg que passa els capvespres afiletant ametlles pelades amb coltell d'or. La quarta plataforma, ja d'un diàmetre exigü, bull de gents desconnectades, amb eines monòtones a les mans, frisosos de conèixer el rei, el mag que a mitjanit allibera els cavalls que ensinistra el migdia, i els avia a les cambres de la mar on coven futures espècies sàviament acoblades. He passat a la cinquena, on

provaven de mantenir-se drets d'altres individus emmedallats i enginyosament caragiradissos que esperen ésser condecorats de nou pel rei, el transplantat i l'immatriculat, amb passaport turístic universal que quan es vesteix de colombòfil filatelista a cada estació s'equivoca de comboi.

Quan he arribat a la darrera plataforma, hi he vist, sol i bufat, el rei, l'embruixador amb vastíssims magatzems d'armes i d'altres fruites seques, confites o englaçades. El fred i el brogit dels súbdits que es miren entre ells com si fossin cilindres, amb panys sense claus a les butxaques, i que ignoren els punts ortogràfics, eren ja per a mi un episodi. El rei, amb pèndol com un rellotge rústec i helvètic, era davant meu, plantat damunt la sisena plataforma, la qual té el diàmetre precís perquè hi càpiga ell sol i perquè l'ombra que hi projecta no pengi pels costats i no es rebregui. M'hi he encabí, just, amb un peu forçat fora. El rei, no pas sorprès, m'ha anomenat i m'ha mirat totes les mars que duc al fons dels ulls amb ciclons i mànegues. Amb la punta del ceptre, d'os de faraó, m'apunta al front i em tira, cap per avall, al buit. Oh voluptat dels abismes! Delícies i dolceses, plers i joia del vertigen! He fet

creu amb tots dos braços i he planat amb èxtasi i amb veires d'estranyes licors a les mans, davallada avall. He tocat en un riu, i m'hi he posat volenterosament, sense esquís. Era un riu amplíssim i pregon, com una mar d'aigües intactes, en un país de no sé pas quin continent, en una diada de mil ventures. He fet el mort, com si fos a la platgeta de S'Arenassa, damunt unes aigües tibants que m'han portat per meandres amb flora herètica i amb laberints torbadors, on es perden i es retroben ocells severs amb bec de velles faences. Tot hi viu i hi guspira amb esclat de gomes i resines, tot hi creix, finestres obertes, tot hi fermenta sense biografia. Jo, marxant d'ampolles i de sacs buits, i de valises desfetes, m'hi sentia etern. De cop, he encallat en una mata espessa, al peu d'un pont antic on, en llenguatge d'ara i mal escrit, deia: «Pont vell dels romans». Allà mateix hi havia, dreta i esperant-me, una bicicleta amb cromats i dibuixos sicilians. L'he muntada endut per l'esma d'altri, i m'ha dut i fet passar per canarons amb paret espessa de canyes, per camins marcats per altívols xiprers i pels carrers estrets d'una vila on era tot tancat. Al peu d'una plaça porticada, els manillars han frenat i les rodes han cedit. Al

portal del davant ha aparegut un personatge mig milicià, mig patge. M'ha ajudat a baixar de la bicicleta; jo havia envellit. Ha desat, amb misteri i de pressa, la bicicleta en una torre obscura de l'edifici, i ha amagat, no sé pas on, les clauasses. Aleshores, tot cerimoniós, mig somrient mig sarcàstic, m'ha allargat un breu pergami signat, rubricat i segellat pel sobirà, on diu: EL REI: *No és cap salconduit.*

ABAIXEU, SI ESCRIVIU, LES PERSIANES!

Ningú no li havia dit que els anys rejuvenien; ni l'embanyada Júlia, sempre tan tossuda, quan feia potingues perquè no es fes vell. Com si passéssim, l'un any darrere l'altre, de vells a joves. Me'n vaig adonar no fa pas gaire; un migdia: la gran de l'estanquera —només té vint anys— no li va voler cobrar l'*Almanac de Tots Temps*, amb versos i gravats com si fossin antics, i en paper de color de casulla morada. I a més li va somriure, com si fos el canvi. Ho he contat al fadrí de la impremta —que surt amb una que té els ulls de lotus, amb aigües i fullatge— i m'ha dit que ho sabia per un llibre. —*Això vol dir que vós, inèdudul, afegeix l'impremer, més d'una i de dues vegades heu passat fred, de bon grat, al peu de cisternes sense ombra, i heu oblidat d'anar al bosc a fer llenya; que us escapen els trens per massa matinar, i us allargueu via enllà i us perdeu pel bosquet; que mireu bocaobert com la pluja es despulla davant vostre, sense miraments, i us hi delecteu, però ignoreu de quina fusta fan esclops; que embutxaqueu els claus torçats i rovellats, i els filferros aixafats per les rodes, com si fossin joiells, i rebutgeu els cànids rellotges que us fan mitja rialla recolzats a les finestres. Ésser jove, de vell, no és pas*

bo. ¿No és d'ell que contenen que fa passar pel Pont les vaques d'En Lleí amb patins a les potes i calces vermelles, però dorm a les nits que les mosses del bar, pit a l'aire i enlaire, planten fotografies allà on crema un fanal, i s'emproven calçats amb mirallets i alcen, tibants, les cames? Abaixeu, si escriviu, les persianes!

L'ANTÒNIA DELS ESTANYS

Ja a punta de dia corria la veu que uns homes de Pals, a la fresca dels camps d'arròs, havien lligat amb cordes noves, de gruix, les xemeneies de les cases, com si les volguessin abatre. Quan el veïnat, sorprès, ha cuitat per afrontar-s'hi, els homes de Pals, vigorosos i taciturns, han saltat el rec, i amb soroll confós de còdols i canyes vinclades, han desaparegut darrere un puig pinós, camí de la plana. Jo i els meus, que acostumem de rondar per les cruïlles dels camins, i que enyorem el Sol i la seva divina polseguera, ens hem arribat a la plaça de la vila i, en un dels caps que fa entrada a les arcades, hem cremat els llores que adornen els picaportes. Els menestrals de tot ofici i els pagesos han buidat on fos les piques beneiteres. És aleshores que ha passat el fet: l'Antònia dels Estanys ha aparegut coronada de pluges, ens ha mirat amb ulls sense riba ni platges, impiadosos, sectaris i experts, s'ha espolsat les artigues del vestit, ha esfullat les margarides dels genolls, i amb gests de braços, indistints, i veu forta, ens ha amenaçat a convertir-nos en arbre. Havia oblidat, pèrfida, que s'havia compromès a ésser, avui i sempre, la nostra missatgera. Sort que els de Pals han tornat aquiescents i baronívols, han

desencordat els funerals i, excitats pel so d'actives i invisibles tenores, se n'han endut l'Antònia pel camí de la vinya vella. No hem pas tardat gens a veure aparèixer pel costat de llevant la flor vital i fulgent dels nostres somnis mentals.

SORTIEM DE LA «VIOLETA»

Sortíem de la «Violeta», érem ja de matinalda, i la Madrona s'ha aturat a mirar les primeres llurs de l'alba a l'aigua d'un cossi arrambat a l'entrada del Passatge. S'ha queixat, ja els ulls se li aclucaven, que jo li hagués dit, tot ballant, que la seva pell tenia frescors de gruta i que ara, acotada, el pits se li ufanaven com unes anèmones de mar coronades de tentacles. Aleshores passaven els músics, que plegaven, i han obert els instruments com si fossin para-sols estivals, han assajat un pas nou de dansa i, ara el fiscorn, ara el cornetí, ara el contrabaix, i tot fent veure que no s'havien adonat de nosaltres, han saltat el mur i s'han enlairat fosca enllà. Una veïna ha esbatanat el balcó i ha fet com si tirés flors i més flors, i, en veure'ns, l'ha tancat d'una revolada tot dient mots sense lligam com és ara: *Aigües missioneres, els ganuts de Nicaragua, perles esbullades, granelluts i ressentits, a la Granja!, clavells emboirats, no tingueu pas por que els pengin!* Ho anava a comentar amb la Madrona; però l'he vista enllà, molt enllà, lluny de la sortida del carreró, molt lluny, en una plaça de vila de mar assolada com a ple migdia, tota inquieta com si esperés un vehicle. Tots dos ens trobàvem en

hores diverses, en indrets distants. Li he fet adéu, amb la mà; però he comprès que li era impossible de veure'm, com si fos en un altre país. Jo hauria seguit els músics en llur volada; però m'ha semblat de sentir la veu d'algu de casa que em deia de pujar el llevat a l'estuba, i he tirat carrer avall.

*LES DONES PINTORES
AMB CAPES LLARGUES I COTURNS*

Vam pujar escala amunt. No volíem llegir; no volíem firmar tant de paper amb barba de bruixot i dents afilades de murena. Les dones eren dalt, en una estança amb tèbies clarors coordinades. Dretes, amb molt de gruix de roba, preparaven colors en tines abismals. Ni reien, ni ploraven, ni somreien. Vestien capes llargues de robes teixides amb colors cremosos, i si el vermell hi era exalçat per mitjà de blaus tendres i verds silenciosos, el groc s'hi espes-sia a poc a poc, amb complaença. Calçaven el coturn com si representessin. Posaven les pintures enlestides en pots extravagants on, gravats al foc i al fred, hi vèieu, figurats, emperadors i papes domadors de serpents, i bous romans de banya cargolada. En provaven el to damunt les portes —com és costum també del qui pinta les barques— d'un passadís privat, i preparaven teles i fustes, oliaven parets, i amb sorra i pols de marbre preparaven estucs. —*Què pintareu?*, els dic. Les dones es movien, calmoses, i si feien un gest, s'ajustava a la idea. Treien les colors de les fosques tinasses amb cullerots gruixuts, i cap-altes, sense vessar-ne gens, i n'omplien els pots decorats, amb sàvia diligència. No feien pas cap gest que no repetís un altre gest pensat. I ara

alçaven, amb compte, una cama, tot recolzant el cos damunt el marbre d'una calaixera, i la mà esquerra com qui sosté la testa; ara s'eixarrancaven sota la capa folgada com qui fa un bot i encamella el cavall-bernat. Ja una d'elles amb capell d'ala ampla, fosc i clarós ensem com un polp acabat de pescar, tot just quan surt de l'aigua, s'enfila a un tamboret —de potes retorçades per fer més modern—, i planta a la paret un dibuix que jo creia un projecte d'art mural. Ja una altra de les dones, de capell més ample, talment un para-sol de platja grega, i enfonsat a mig cap com si li vingués gran, diu amb mitges reserves: —*És un plagi?* —*Oh, no, estimada: és un calc rigorós del que veig sota els ponts quan hi passen, ja absoltes, les mans que movien ventalls amb diamants quan les actrius es passaven metzines i l'espia parava els rellotges.* Ja de nou, jo demano: —*Què hi pintareu?* I la dona dels velluts confosos em fa: —*Oh, dissortat! Ningú no parla sola, aquí; pintem totes plegades i els motius no són pas els qui vós podeu viure ni les vostres amants inhàbils i falses. Pintarem, al temps de les aloses, allò que vós no heu vist mai i que mai no escriureu. I tibades i llargues, amb capes, capells i talons*

daurats de pam, despreses del coturn, i tot fent amb la roba folgada la fressa de l'Elisa quan passa entre els ceps a mitjan setembre, van desaparèixer ara l'una, ara l'altra, per l'escotilló.

A MI, QUE NO M'HI COMPTIN PAS ELS DIUMENGES

A mi, que no m'hi comptin pas els diumenges per a fer passar de l'un moll a l'altre els grans transatlàntics, a l'hora que les aigües del port reculen, en irregulars marees, i deixen a la vista les tristes empremtes de l'ombra de les grues, les barques amortellades amb molses i líquens, i la peixalla morta als clots d'estris de goma. Que no em proposin d'enfilar-me, al peu del pantà, a les allargassades escales que porten en hipotètics dalts, a fonts ignorades amb frescors d'estel, nodrides per boires extremes; que no em diguin de fer entrar als garatges finals, allà on es congrien el fum i les ombres, els camions de vint-i-dues rodes amb carregament de robes interiors inconfessables. No, burots de fronteres endeutades: els diumenges són per a mi sol, i per als enterramorts amb capes violàcies. Deixeu que en llengua canicular els llaners amb testa de falcó, els boters amb aletes de calamars, els especiers amb pèl de cabra i els canvistes amb potes de flamenc, s'esgargamellin, s'ensofrin o s'enllagostin. Jo, i els dels meus migdies amb trens que surten cada mitja hora, plantarem, per als arxivers i els escribes, rètols indicadors d'aigües termals. Després, allà on floreixin i olorin el tim

**i l'espígol, apilarem la pellofa dels somnis i
amb fregaments i raspats traurem llustre a la
nit.**

LA PLUJA NEGRA

Tot just si havíem vist un grop espès de la banda de mestral; l'obscuriment, però, ha estat immediat. Una fosca tempesta en una platja pregona a les envistes del Cap, no fa pas gens de goig. Sempre hi ha qui té por d'haver de tornar a peu, roques amunt i rosts avall, i durant hores. Amb la mar alçada i els abismes de nit que la fan temible, ha vingut, batent contra la mar i les roques, la pluja. Un combat entre aigua i roca us esclareix; una pugna entre aigües, espaordeix. Un llamp ha fet llum, i hem viscut l'instant sobirà: dels fondals d'una onassa amb terrabastall de rocs i de palets, n'ha sortit, estranyament transparent, una dona jove, amb tots els atributs de la bellesa. Ens ha somrigut a tots i ens ha allargat la mà. Sense donar-nos gairebé temps de contemplar-la s'ha ficat entre dos sortints de roca pertusa i hi ha desaparegut. Les dues ales de pedra, com les valves d'un mollusc, s'han clos darrere seu, i en ràpida metamorfosi s'han transformat en nacre que hem tocat, palpat i amoixat amb pler i goluts. —*És coneguda meva*, he dit tot recordant noms i figures. —*No us feu il·lusions; cap de nosaltres no la coneix*, ha dit el mariner. —*I no cregueu tampoc que sigui cap nereida, cap sirena, ni, no cal pas*

dir, cap oceànida. De temps antics que això dura, i ningú no en gosa parlar. Ni els pescadors, que ja és dir molt. Encara no havíem callat que, ja d'una altra onada prenys, n'ha eixit, tan lluminosa i potser més transparent, una altra dona jove, deliciosament tipogràfica, la qual, mig somrient, mig sorneguera, ens ha donat la mà, molla de rosada rosa. Com l'altra, ha desaparegut entre dues valves de mollusc petri. —A aquesta, també la conec jo, dic. —I ca!, fa el pescador; si de cas, com l'altra: de faula. Ja un altre llamp fa claror, i veiem una tercera dona jove que, bellíssima, perlejant i somrient, ha fet com les altres. No he gosat dir que també m'era coneguda i que sabia el nom de totes. El patró de la barca, mariner i pescador ensems, ha dit: —Aquestes dones només es deixen veure en temps de pluja negra, com avui. He estès la mà: m'hi havien deixat un grapat de raríssimes pedres precioses que es fonien com els grans glaçats, però més lentament.

NO SABEN ON SÓN NI ON VIUEN

—*Sabeu vagament on és a casa vostra però ignoreu on viviu.* Ja aquest matí, l'home del cafè de la placeta m'ha dit que jo mateix no sabia on jo «javia». No sé pas què hi deu haver de cert; però és de debò que massa sovint cerco el llum de casa a la capçalera del llit d'un hotel de Taormina, l'escala llevadissa d'un piròscaf de l'Adriàtic al buc de la meva casa natal i una finestra que dóna al mar, en un refugi d'alta muntanya. Avui màteix fèiem colla de tres. Anàvem contents i germanívolament a casa a regirar llibres. Ja hi érem a tocar, quan m'adono que pujàvem i baixàvem per difícils camins de pols i brossa, per monticles i pujols que no havíem vist mai, amb un fons mig esborrat d'arbres esponerosos. Tot era desfigurat, però sentíem els sorolls acostumats del meu carrer, la veu fabuladora de la Carmeta provant d'engatussar un altre amant i, un per un, els grinyols de les portes de les pròpies estances. Jo flairava i tot, saïms llegítims, canyelles concentrades i sucres cremats de l'obrador d'En Parrot. Érem, com qui diu, a quatre passes i, ara avança, ara recula, ens sentíem perduts tot saltant marges i salvant atzavares en un indret desconegut. Topem amb un veí segur d'ell mateix que ens diu que torna

a casa. Hi va de dret, confiat, sense obstacles; no tardarà pas dos minuts a arribar-hi. Li contem les nostres trifulgues; ens mira sorprès i estranyat, i, canviant cara i veu, fa: —*Vinc de fer pedrals, minyons. Els pedrals, per si no ho sabeu i us interessa, són pedres preparades per al joeller on lliguem el bridell per a assegurar el cap d'en terra, i el cap de fora amb la sirga. No hi hem entès res; com si fóssim a Sa Tuna o a Port de Reig. ¿Érem, doncs, a marina, en un país nou? Talment com la boira manyaga i traïdora, dalt els puigs encrestats, us capgira els punts cardinals, avui el pas de la nit, pèrfida i deslleial, i amb encantaments, ha esbarriat la tipografia del nostre barri. Ja no ens serà gens fàcil no solament de saber on són les nostres llars, ni descobrir on cau la cotxera de l'avi Manel o la fleca nova d'En Raurell. Ho anàvem a comentar, desesperançats, quan un altre veí cabal i aplomat, al qual hem contat els nostres trasbalsos, tot mudant, com l'altre, de veu i de fesomia, ens diu: —*Nois, no sabeu on teniu el rebost ni la jaça com ho sé per a mi. Us conec: tampoc no sabeu què és la taloja, i us ho diré: Una peça que empren els enguixadors en la seva feina. Té mig metre de llarg per un pam d'ample.**

Es de caoba i destinada exclusivament a enguixar. Els joves mal apuntalats d'avui només sabeu a mitges on teniu la casa i heu oblidat del tot on viviu.

QUE NO EMBLANQUININ MÉS I QUE POLICROMIN!

Que emblaquinin les pedres, nobles o rústegues, de les cases i que n'esborrin, sacrílegs, les empremtes, les cicatrius, les taques, els signes —mítics o profans— que el temps, i l'home, per voler o per incúria, hi han deixat marcats; o que arrebossin amb guix mal endurit les tábies de la jueria o del torricó moresc, ens enutja; però que els arrabassaires, botits i desensivellats, encalcinin i enguixin el nou —al carrer de Dalt, al del Mig o al de Baix, de l'1 al 500—, ens enrampa. Tant, que ahir, els desenxubats de la Tina del Port, folgosos i pensarosos, de matinalada, proveïts de bidons curulls de colors de tot cel i pinzells de tot pèl, vam pintar, d'una a una, les cases. La primera, de rosa lívid, la segona, de groc ebri, la tercera, la quarta i la cinquena, de vermell nacrat. No pas ben bé una sola color per a cada casa ans també per a cada conjunt, de dues o més. Com si fóssim grans mestres, plens de geni i segurs, miràvem el ple de cases, de lluny —mig aclucant els ulls, no cal dir, i fent visera amb la mà esquerra i aplomant el pinzell amb la dreta. Com que les cases són desiguals de volum, ens era més fàcil de pintar el poble com qui ordena volums i colors en un retaule. Ja al carrer del Mig hi vam afegir el negre, xemeneies

i tot —és una casa més alta que les altres—, i, al costat, un violeta crepuscular i a l'altra, un gris de ratolí, i tres de plegades, d'un blau de lleixiu domèstic. I al carrer de Dalt, un conjunt d'unitats, de verd-verd, sense censura, acompanyat d'un marró caputxí i d'un turquesa difús. Ja llests, pocs ho creurien, la vila policromada havia guanyat l'u per mil, i vencia, de molt, la mateixa natura quan els vermells, els violes i els negres vesperols amarronats exciten la ment tot complaent-la, i inflamen els sentits. Esperàvem que fos del tot dia per a mostrar als arquitectes alliberats de transcendentalisme i pragmàtics l'embriagant troballa; però una oratjosa tramuntana —jo diria un mestral desentonat— que aixecava mànegues de sal dels fondals del mar, ho va emblanquir tot amb la seva cremadora polseguera i ho va embrutir amb deixes putrefactes d'alga. Si algú vol provar d'heure encara un poc del pler que vam aconseguir amb els nostres policromats, potser si s'hi arriba de matinada, i es mira el poble des de l'altra part de la riba, tocant a Rec de Canet, i acluca ben bé els ulls del tot, no es decebrà.

EL PAL·LID ANÒNIM

Vam tombar pel costat de les moreres —on un dolmen massís fixa el sender dels astres— i em va dir que era allí. Jo mirava els voltants, tot m'era nou i antic, ensems, i vaig sentir el silenci; jo parava l'orella al tronc d'un roure, i veia l'oceà solcat per mil navilis amb focs al pal major; jo tocava una pedra enfangadissa, i flairava horts de llum amb aigües viatgeres; jo olia un tros de vidre verd-ampolla, i gustava la mel de l'arna de la Vall. ¿On m'has dut, pelegrí sense bordó ni estrella, a Delfos, al Sepulcre o a la Meca? ¿On són les beguines amb ulls desarrelats, les monges amb orelles tapiades, les dames tocades i marcides per l'alè d'un espectre, les donzelles que es deixen les roses a casa, les dones de bordell sense besars salobres? ¿On ets, pàlid anònim sense vi ni petxina? Digues-me: on m'has dut? —*Allà on les pors s'estimben i l'aigua ve dels astres. A tots vents, on escumen les roques i el feble perd la por, i camina peu ferm, sense armes ni consignes, sense casc ni bandera, llibert en un foscant de cràters.*

NO EM DEIXEU CAP PORTA OBERTA!

—*No em deixeu cap porta oberta!*, crida En Campdepedrós. No aguanta, diu ell, de veure els dins i els més endins de cap estança exhibida amb impudícia: —*Llits desfets amb ferum de faunessa, cadires nòmades amb potes manllevades, litografies tortes amb dimonis que es mengen, ells amb ells, la cua, obscenes sabatilles en desordre hostil.* Li són afroses les portes mig tancades amb dentistes arrupits que sargeixen domassos vuitcentistes. L'avergoneixen, diu, la bugada amb lleixiu en bidons esbotzats i els sacs arran de sostre plens de ferralla d'hèlices d'avions del Prat en els pisos dels llogaters, sense panys ni baldons; l'espanten els penjats amb els propis elàstics en una estança desempaperada, voltat de fotos detergents i peus desenfundats de pianos de cua; el desencisen els rellotges de peu amb velluts per guardar-hi serps filipines dissecades i orelles de nacre en estoigs d'uralita; els ciris mal apagats amb febres secretes damunt coixins brodats per quan tornaran del museu les plètories calvícies. —*Tanqueu portes i portals on hi ha un coltell salvat de memorables naufragis, amb un ull viu i transparent al costat, i un llibre de viatges sense pedals ni llanterna! I obriu, i cuiteu, els portals per on*

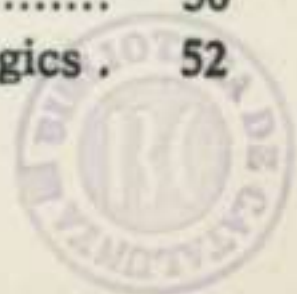
passen les altes carrosses amb amples parpelles de sol, els mariscals de les pluges coherents i progressives, les falgueres amb clarors i gebrors fecundats, les piscines amb panteres d'amor desenguantades, i l'hipogrif flairós de tints calents i hermètics. Tanqueu les portes i obriu els portalassos!

... dels vells arbres	21
de mi salt de Mercuri	22
els creïlles de Cay-pen, a la vinya de l'Estiu	23
... dels	24
El singular desig de l'Estiu	25
... el gèntil	26
De la terra, Sinep	27
Deu, de cara al vent	28
Els que mirin de veure el cel de la terra	29
Màrcia	30
El Roc peria	31
Als draps de plom, els d'encara per encastigar-los	32
... a veure el març	33
En Pap volg	34
La vida del nougat de l'Estiu	35
Drap de d'un coll de roques, munt de la terra	36
... de d'un hidal	37
Els barrets emplobats	38
La nova descoberta dels molins d'engany	39

Taula

Del real poètic	5
Darrer comunicat	13
Anava sola i dreta dalt l'autobús	15
En Quirc de l'Ermina	17
No tempteu el temptador	19
El cardenal Richelieu fa gala pública dels seus vicis privats	21
Si sóc dalt els Morunys	25
Els cavalls de Cap-gros, a la ratlla de l'altra mar	26
El singular viatjant de Déu	28
No et giris!	32
Tu hi érets, Sumpta	34
Déu, de cara al mar	35
Els qui vivim de viure quan el dia és de dia .	36
N'Arcís	37
El Roc pertús	38
Sis draps de pit, de donzella en creixença per a evocar el moment	42
Lo Pep boig	44
La Mei, del costat de l'Erola	48
Després d'un exili de segles, torna a la gro- pa d'un búfal	49
Els forasters emplomissats	50
La meva descoberta dels mobles hipnagògics .	52

Ningú no sabia què se n'havia fet del ganivet .	56
Hi ets o no hi ets, Natàlia?	58
El bufanúvols de Torremoresca	59
No m'omplis més de flors: ja no t'estimo	62
La calba etrusca del mestre	63
Em ve sempre de nou	65
La casa del rei	66
Abaixeu, si escriviu, les persianes!	71
L'Antònia dels Estanys	73
Sortíem de la «Violeta»	75
Les dones pintores amb capes llargues i co- turns	77
A mi, que no m'hi comptin pas els diumenges.	80
La pluja negra	82
No saben on són ni on viuen	84
Que no emblanquinin més i que policromin! .	87
El pàlid anònim	89
No em deixeu cap porta oberta!	90

Obres poètiques del mateix autor

Obres completes, vol. I: *Poesia* (incloent-hi *Sol, i de dol*, *Les irreals omegues*, *On he deixat les claus...*, *Plant d'En Joseph-Vicenç, de Barcelona...*, *Onze Nadals i un Cap d'Any*, *Desa aquests llibres al calaix de baix*), Edicions 62, 1974. Introducció de P. Gimferrer.

Gertrudis, L'Amic de les Arts, 1927. Dibuix de Joan Miró.

Krtu, L'Amic de les Arts, 1932. Dibuix de Joan Miró.
Còpia d'una lletra tramesa a Na Madrona Puignau de Palau ça Verdera, Dau al Set, 1951. Dibuixos d'Antoni Tàpies.

Del «Diari 1918», J. Horta, 1956. Pròleg de J. Romeu.
L'estrella d'En Perris, Fontanella, 1963.

Allò que no diu «La Vanguardia», Proa, 1970.

La pell de la pell, La Polígrafa, 1970. Aiguaforts de Joan Ponç.

Darrer comunicat, Edicions 62, 1970.

Tocant a mà..., Edicions 62, 1972.

Sol, i de dol, Edicions 62, 1975.

Altres obres publicades per Edicions 62

Catalans de 1918, pròleg de J. Colomines, 1965.

Els lloms transparents, pròleg de G. Ferrater, 1969.

Sobre la seva obra:

Pere GIMFERRER: *La poesia de J. V. Foix*, Edicions 62, 1974.

Biblioteca
de Catalunya

Adq. **D-EM4**
1001327364

CB.

Top. **2002-8**
18439

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

1001327364

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Edicions 62

2